

Bog anmeldelser.

ARTHUR CLEVELAND HALL. **Crime in its relation to social progress.** New York 1902. The Macmillan Co. (XVII + 427 S., Doll.: 3,50).

Forfatteren, der har foredraget Kriminologi ved John Hopkins Universitet og Sociologi ved Columbia Universitet, har i denne store, interessante og tankevækkende Bog nedlagt Frugten af mange Aars Undersøgelser og dygtig Tænkning. Et omhyggeligt Studium af den kriminelle Antropologi har ført ham til den Overbevisning, at den store og noget ensidige Opmærksomhed, med hvilken denne Retning har fordybet sig i et fysiologisk og psykologisk Studium af Individets Degeneration, har afledet Opmærksomheden for en anden Side af Sandheden: Forbrydelsens og Straffens Nytte og Funktion i Samfundet. Dette overraskende Æmne behandles i femten fængslende Kapitler: 1, Forbrydelsens og Straffens Nytte og Funktion i Samfundets Udvikling; 2, Social Straf blandt Dyr; 3, Forbrydelse blandt vilde og 4, blandt de vilde Racer i Australien, Amerika, Asien og Afrika; 5, de europæiske Arier; 6, Angelsachserne i England; 7, England under Normannerne og Huset Plantagenet; 8, Parlamentarisk Styrelse og den ny Feudalisme; 9, Tudorerne England; 10, England under Stuarterne; 11, det moderne England; 12, Er Forbrydelserne tiltagne igennem det XIX. Aarh.? 13, Er Straf magtesløs overfor Forbrydelser; 14, Forbry-

Bog anmeldelser.

ARTHUR CLEVELAND HALL. **Crime in its relation to social progress.** New York 1902. The Macmillan Co. (XVII + 427 S., Doll.: 3,50).

Forfatteren, der har foredraget Kriminologi ved John Hopkins Universitet og Sociologi ved Columbia Universitet, har i denne store, interessante og tankevækkende Bog nedlagt Frugten af mange Aars Undersøgelser og dygtig Tænkning. Et omhyggeligt Studium af den kriminelle Antropologi har ført ham til den Overbevisning, at den store og noget ensidige Opmærksomhed, med hvilken denne Retning har fordybet sig i et fysiologisk og psykologisk Studium af Individets Degeneration, har afledet Opmærksomheden for en anden Side af Sandheden: Forbrydelsens og Straffens Nytte og Funktion i Samfundet. Dette overraskende Æmne behandles i femten fængslende Kapitler: 1, Forbrydelsens og Straffens Nytte og Funktion i Samfundets Udvikling; 2, Social Straf blandt Dyr; 3, Forbrydelse blandt vilde og 4, blandt de vilde Racer i Australien, Amerika, Asien og Afrika; 5, de europæiske Arier; 6, Angelsachserne i England; 7, England under Normannerne og Huset Plantagenet; 8, Parlamentarisk Styrelse og den ny Feudalisme; 9, Tudorerne England; 10, England under Stuarterne; 11, det moderne England; 12, Er Forbrydelserne tiltagne igennem det XIX. Aarh.? 13, Er Straf magtesløs overfor Forbrydelser; 14, Forbry-

delsernes Vekslen i den moderne Tid; 15, en etisk Teori om Forbrydelsen.

Paa Grundlag af et stort induktivt-historisk Materiale, hvis Resultater ere givne i disse Kapitler, vil Forf. føre Beviset for, at Forbrydelser og Forseelser er et socialt Produkt, der tiltager med Kundskabernes, Intelligensens og den sociale Morals Vækst og tiltager paa Grund af denne Vækst. Forbrydelsernes Natur og Art omdannes, ændres og veksle under Samfundsudviklingens Gang — »nye Tider nye Forbrydelser« — og udvides stadig hos fremskridende Nationer. Men der er intet foruroligende i dette. Den sociale Standard eller Maalestok for rigtig Handlemaade bestemmer, hvilken Opførsel der skal stemples som kriminel. Er Samfundet i Udvikling og Fremskridt, i moralsk Fremgang, løftes det sociale Maal og Ideen om social Moral, og flere og flere Handlinger stemples som Forbrydelser og Forseelser. Det sociale Fremskridt er betinget ved (eller giver sig Udslag i) et større Antal af sociale Forbud og et større Volumen af Forbrydelser og Forbrydere. Tage vi til grov Belysning Yderpunkterne, vilde Stammer og Racer paa den ene Side, moderne Samfund paa den anden, se vi Forskellen. Hos de vilde møde vi kun faa Forbrydelser, kun de tre: Forræderi, Blodskam (Incest) og Trolddom, og uden at de forøvrigt ere forbundne med Ideen om moralsk Skyld. Det er simpelthen Handlinger, der bliver Genstand for social Straf eller Hævn. [Allerede i Dyresamfundene vil vi finde enkelte Eksempler paa social Straf som en social Refleks-handling, grundet i den bydende Nødvendighed af social Selvbevarelse]. Senere hen fremkommer saa Ægteskabsbrud (betragtet som Tyveri); endnu senere Tyveri, Manddrab og Mord. Det er forklarligt, at det oprindeligt er saaledes. Der er jo kun lidt af privat Ejendom, de fleste Goder er fælles for Horden eller den sociale Gruppe, men Kvinden er den mest værdifulde Ejendom. Mord og Manddrab er ganske vist farlige for Samfundet, men stadig Fare for Liv og Lemmer avler Dygtighed og Krigs-

beredskab, en nødvendig Betingelse for at Samfundet kan bestaa under hine Forhold. Det var en Mands Forret at slaa ihjel. Ufølsom overfor Lidelse, grusom og impulsiv af Naturen, opdragen til Hævn som til en Religion, som Mennesket da var, var Evnen til at fægte godt altfor hædret til, at Mord og Manddrab kunde blive betragtet som Forbrydelser i primitive Samfund.

Se vi derimod paa et moderne Samfund, saa vrimler det af sociale Forbud, fordi Idealet af menneskeligt Samliv er løftet og Fordringerne til Menneskene større. »I de moderne Tider har Verdens store Civilisationer faaet en mere og mere industriel og demokratisk Karakter. Socialt Liv og social Vækst gaa i den Retning, og nye Former af Forbrydelser ere navnlig industrielle og sociale. Love angaaende Falsk og Falskneri, Bedrageri og bedragerisk Fallit, Forordninger, der skabe nye Former af Tyveri (som f. Eks. af den elektriske Strømkraft), Fabrik- og Mine-Lovgivning og anden Lovgivning til social Beskyttelse, til Forebyggelse af Grusomhed mod Børn og Dyr, Opdragelseslove (der gør det til en Pligt for Forældrene at sende deres Børn i Skole), Anordninger til Forebyggelse af en Masse smaa Forstyrrelser og Skader, Politiforfølgelse af Drukkenskab, alt dette og meget andet er Ytringer af, at Opfattelsen af vor Pligt mod vore Medmennesker er løftet, Ytringer af en løftet social Standard, der stimulerer de (paa et lavere Trin) tilbageblevne Medlemmer af Samfundet til et mere socialt, mere sandt moralsk Liv«. Det er en rigtig social Pædagogik, hvis Omkostninger imidlertid er en Strøm af Forbrydelser. Hvad vilde egentlig Draco eller Solon have tænkt om saadanne Love, spørger Hall, og han har et morsomt Afsnit, hvor moderne fængslede, Typer paa alle mulige smaa Lovovertrædelser, forklarer Solon, hvad »de sidde for«.

Forbrydelse er altsaa et socialt Produkt, en Følge af social Moral. Oprindelig er Moralitet snarere social end individuel, snarere en Moralitet af Handling end af Motiv.

Den moralske, gode Handling er den, der fremmer social Velfærd. Moralske Handlinger var oprindelig Sædvane-handlinger, Resultatet af et nødvendigt Kvalitetsvalg af det for Samfundet nyttige, heldbringende. Der var moralske Handlinger, før man opfattede dem som moralske. Først naar Samfundet har naaet et vist Trin og den moralske Sans er udviklet ved højere Intelligens, bliver Handlingerne vurderede som gode eller slette, rette eller urette. Først naar den sociale Bevidsthed er naaet til en saadan Vurdering af menneskelig Opførsel som god eller slet, bliver de slette Handlinger, som Samfundet opfatter som Uret imod sig, straffede som Uret og kaldt Forbrydelser. Med Samfundets Udvikling bliver Listen over disse Handlinger større og større, idet flere Arter af Opførsel nu erkendes som socialt skadelige. Denne højere Vurdering af social Ret og Pligt medfører konstant Friktion og konstant Opdragelse ved nye sociale Forbud, der atter medfører en Mængde Handlinger af smaa Oprør imod Samfundet.

Med Samfundets Udvikling vokser altsaa Forbrydelserne, og de er voksede i Masse i det XIX. Aarhundrede. Ganske vist: nogle af de farligste Forbrydelser tiltage ikke, og nogle, som Førræderi og Søøveri, er næsten forsvundne, Mord og Manddrab er aftagne, men visse nye Former af store Forbrydelser som Bedrageri, Falsk og svigagtig Fallit er tiltagne og et Mylder af andre Forseelser. Forbrydelsens Volumen er tiltaget som en Følge af Intelligensens og den sociale Morals Vækst, der, idet den virkeliggør en hurtig voksende Civilisations nye Fornødenheder, avler nye sociale Forbud. Samfundet yder sine Medlemmer utallige Fordele, men Individerne maa ogsaa gøre deres; jo mere der gives, desto mere kræves der af dem. Selvfølgelig ønsker Samfundet ikke Lovovertrædelser, men de Tider er fjerne, da en kriminel Lov ikke vilde finde nogen, der vilde bryde den.

De mest civiliserede og fremskredne Nationer har da de fleste Forbrydelser, og jo flere, jo højere de staar i

social Udvikling -- dels ved Fuldbrydelse af nye Straffelovsparagrafer, dels ved Fuldbrydelse af ældre, der hidtil var et dødt Bogstav. Voksende Kriminalitet er et Tegn paa og sikker Ledsager af social Forbedring og Løftelse til et højere Trin og involverer ikke social Degeneration eller Forfald, betyder tvertimod Fremgang og Vækst til et højere Livstrin af Kærlighed og gensidig Hjælp. En Undersøgelse af, om Forbrydelserne er tiltagne gennem det XIX. Aarhundrede, Tidsalderen for socialt Fremskridt, Videnskab og Demokrati, viser da ogsaa, at Forbrydelserne er tiltagne og stærkere end Befolkningen. Vi se det i England, Frankrig, Østrig, Italien og Tyskland — kun Spanien viser faktisk Nedgang! Under statiske Betingelser, d: naar Samfundets Tilstand og Lovgivning forblev uforandret, vilde voksende Kriminalitet selvfølgelig være et Onde og vidne om Degeneration. Men i et fremskridende Samfund vil Straffelovgivningen stadig udvides for at vogte og fæstne nye Livsforhold og Livsmaader. Voksende Forbud og deres Gennemførelse løfter Gennemsnittet af Intelligens og Moral blandt Folkets lavere Masse ved at opdrage dem til at forstaa nye sociale Fordringer og Pligter, men, da der altid er dem, der ikke kan følge med, saa er Omkostningerne et voksende Tal af Lovovertrædelser.

Naar Forfatteren ret jævnligen taler om Forbrydelsen som en Faktor i Udviklingen, saa er det altsaa tilspidsede Udtryk, som maaske kan vildlede i samme Grad som de forbløffe. Hall har naturligvis ikke ment noget saa absurd som, at Forbrydelsernes Tiltagen var et Tegn paa Fremskridt. Hans Mening er klar nok: det er det sociale Ideal, den sociale Moral og Straffen, der har denne socialpædagogiske Funktion. Med stigende social Moral falder flere og flere Handlinger indenfor Samfundets social-moralske Blikpunkt. Man kan her skelne mellem tre Trin: 1, Handlingen er ikke en Forbrydelse og forbliver ustraffet eller hævnens kun af Individet eller Slægten (ved Blodhævn f. Eks.). 2, Samfundet begynder at se den

som en Fare for social Velfærd. Først er det de vise og oplyste, der ser det; saa overbevises andre og Samfundet (Sæder, den offentlige Mening) opponerer, og tilsidst forbydes den af Staten: Handlingen stemples som »kriminelt«. Saaledes opdrages Mængden og den social-moralske Maalestok løftes. 3, Det sociale Modtryk mod Handlingen, gennemført med Visdom, ophæver maaske Forbrydelsen; den dør bort; men saa med Udviklingens ny Ret, ny Lov, nye Forbrydelser.

Denne Opfattelse er klar nok. Den socialt-moralske Udvikling frembyder jo ogsaa en tydelig Analogi til den individuelt-moralske. Jo højere og finere et Menneskes Samvittighed udvikles, desto flere af sine Handlinger vil han se i et tvivlsomt eller forkasteligt Lys. Mange slette Handlinger, som for den grove Samvittighed ikke er slette, men kun naturlige ifølge Selvopholdelsens og Livsbevarelsens grove Lov, er Mennesket med den fine Samvittighed forlængst naaet forbi, der kommer ingen Fristelse til dem op i ham, men helt nye, som slet ikke var til paa det lavere Standpunkt, bliver nu Genstand for hans Opmærksomhed, for Fordømmelse ifølge den ny højere Lov, og saaledes kan han fortsætte sin Selvdannelses Proces mod Idealet, indtil Alderdommens Svækkelse eller Døden bringer Fred. Men man maa dog spørge Hall, hvorfra den positive Løftelse af det sociale Ideal kommer. Han giver ogsaa et Svar derpaa, idet han lejlighedsvis fremhæver, at man ikke maa faa den Idé, at den sociale Opdragelse kun eller hovedsagelig bestaar i Forfølgelse og Straf af Samfundets skadelige Medlemmer. Den har ogsaa en lysere og vigtigere Side i den instinktive Beundring og Efterligning af naturlige Ledere, store Individualiteter, der, deres Fællers lige, dog ere bedre Repræsentanter for den sig udviklende sociale Type. En Indvending svæver én dog altid paa Tungen. Løftelsen af den sociale Moral vil dog ogsaa medføre, at der var færre Mennesker, der vilde forsynde sig. Naar Hall dog kan godtgøre den voksende Masse af Forbrydelser, er

det jo ved, at Begrebet Forbrydelse er taget saa vidt, at den indbefatter enhver Forsyndelse mod Samfundets Bud, store som smaa. Dette Begreb af Forbrydelse er jo langt videre end de italienske Kriminalantropologers, og man spørger sig selv, om en Statistik, der i saa ringe Grad ser paa Forbrydelsens Kvalitet, ogsaa betyder noget. Selv om det kan vises, at Overgangsperioder som vor avler nye store Forbrydelser, selv om ældre falde bort, nye saasom Falsk, Bedrageri osv., saa maatte der dog være Udsigt til, at Samfundets Medlemmer i det lange Løb blev bedre, Forbrydelserne mindre kvalificerede (selv om en lille Rest af egentlig kriminelle Individuer blev tilbage). Det er jo ogsaa Halls Mening: Lovene har jo dette pædagogiske Formaal. Hall lærer os ganske vist at se med større Sindsro paa »de voksende Forbrydelser«, selv om der naturligvis bliver Fænomener tilbage, som Forbrydelser af Børn, Alkoholisme osv., der blivende vækker vor Betænkelighed. Men kan vi have samme Tillid som Forf. til, at de nye Love, der stempler nye Handlinger som Forbrydelser, ogsaa naa Maalet: social Pædagogik. Er vi saa sikre paa, at selv en demokratisk Lovgivning, ud fra fuldt Selvstyre, naar dette Maal. Lovene skal gennemføres med Visdom, siger Hall. »En viis social Opdragelse betyder Styrke, Civilisation, Lykke, Førerrolle; en uviis Svaghed, Dekadence og national Død«. Er vi saa visse paa, at Lovene altid er vise og fuldbyrdes med Visdom?

Halls Bog, der indledes af et Forord af den udmærkede amerikanske Sociolog Franklin H. Giddings, har den utvivlsomme Fortjeneste at have fremhævet et Synspunkt, der var traadt tilbage for de italienske Kriminologer og er af Betydning for Jurister. Men ogsaa for Moral-filosofier og Psykologer har den særlig Værdi ved gennem sin Skildring af Forbrydelsens Vekslen med Tiderne at indskærpe, at Moralen som et socialt Produkt staar i inderligt Forhold til Samfundenes Udvikling. Den rummer en Mængde af værdifulde Udviklinger, der

maa interessere Sociologer og Historikere. Desuden er den som engelsk-amerikanske videnskabelige Bøger i det hele lagt glimrende til Rette for Læseren: udførlig Indholdsfortegnelse, der præciserer Æmne og Resultater, Bibliografi og udførlig Indeks, alt saare overskueligt og instruktivt, som Sproget klart og Stilen let, flydende og mandig.

Cl. Wilkens.

Dr. LUDVIG POHLE. **Den nyere Udvikling i Detailhandelen.** Oversat fra Tysk af Handelsskolebestyrer Niels P. Nielsen. Aarhus 1903. (62 Sider).

Dette lille indholdsrige og velordnede Skrift kan i høj Grad anbefales til danske Læsere. Det paavises først ad statistisk Vej, at Handelserhvervet nu sysselsætter forholdsvis langt flere end tidligere (tilsvarende Tal for Danmark viser, at i 1840 levede 4 % af Befolkningen af Handel, i 1890 8 %). Som Hovedaarsager hertil nævnes: 1) Den stigende Velstand har medført en stærk Stigning i Forbruget af Kaffe, The og andre udenlandske Produkter, som kun Handelen kan skaffe. 2) Byernes stærke Vækst har nødvendiggjort Mellemmænd ogsaa for saadanne landlige Levnedsmidlers Vedkommende, som man tidligere købte paa Torvet direkte af Bønderne. 3) Storindustriens Opkomst har ført til Butiker med Sko, Møbler osv., medens man tidligere købte direkte af Haandværkeren og altsaa undgik Mellemmænd.

Fra 3 forskellige Sider søger man imidlertid at berøve de selvstændige Købmænd deres Forretning. 1) Fabrikerne, der vil sikre sig, at Detaillisten ikke ved særlig høj Avance netop paa deres Artikler hæmmer Afsetningen; de opretter derfor egne Udsalg eller udsender Detailrejsende eller tvinger Detaillisten til at nøjes med et vist Tillæg til Prisen; dette sidste forudsætter Monopol. 2) Brugsforeningerne. For en Dansk ser det mærkeligt